

TELEGRAFUL ROMAN.

Nr. 84. ANUL XII.

Sabiu, in 25 Oct. 6 Nov. 1864.

Telegrafulu este de doua ori pe septe-
man: joi'a si Duminec'a. — Prenume-
ratiunea se face in Sabiu la espeditura
toiei pe afara la c. r. poste, cu bani
gat'a prin scrisori francate, adresate
catra espeditura. Pretiulu prenumerati-
nei pentru Sabiu este pe anu 7. fl. v. a.
ear' pe o jumetate de anu 3. fl. 50. Pen-
tru celelalte parti ale Transilvaniei si pen-

tru provinciile din Monarchia pe unu an
8 fl. era pe o jumetate de anu 4 fl. v. a.
Pentru princ. si tieri straine pe anu 12
pe 1/2 anu. 6 fl. v. a.

Inseratele se platescu pentru
intea ora cu 7. cr. sirulu cu litere
mici, pentru a doua ora cu 5 1/2 cr. si
pentru a treia repetire cu 3 1/2 cr. v. a.

Diet'a transilvana.

Siedinti'a din 15/27 Septembrie 1864.

Dupa citirea protocolului in limb'a romana, se a-
ducu la cunoscintia mai multe petitiuni. B i e r t a n u l u
se roga a capeta dreptulu de a tramite unu deputatu die-
talu; se da comitetului pentru legea dietala. — Comun'a
M a g u se roga a fi transpusa la Belgradu, comun'a
H o s m a n u la Sabiu, deca nu s'aru infintia o esp-
situra la Nocrichiu; ambe petitiunile se predau comitetului
pentru impartirea tierii. Representanti'a F a g a r a s i u l u i
se roga pentru licenti'a de a infintia in Fagarasiu si a dou'a
apoteca; se da comitetului de petitiuni. Comun'a S c a r i -
s i o r ' a intr'o petitiune de vr'o 5 cole se plange asup'a
mai multoru abusuri, mai cu sema in privinti'a folosirei lem-
neloru de lucru, prin care-si castiga densii p'anea cea de tote
dilele; se da comitetului de petitiuni. Comunele P e t e l e a si
I g h i s i u l u de susu si de josu se roga a fi transpuse la
municipiulu Sabiului; se dau comitetului pentru impartirea
tierii.

V.-P r e s. A l d u l e a n u da spre citire respunsulu
Esc. Sele commissarului reg. dietalu la interpelatiunea lui Obert
si consotii: ca adica memorandumu pentru o retiea de drumuri
de feru austriace, lucrata la insarcinarea ministeriului de co-
merciu, s'a datu Gubernului regiu transilvanu spre cercetare
si darea parerei.

V.-P r e s. A l d u l e a n u impartasiesce dietei propu-
nerea independenta a lui Gavriilu Manu si consotii pentru ster-
gerea contributiunei capului si pentru miciorarea contributi-
unei directe. (Notariulu Dr. Maior citestece propunerea, carea
noi o vomu comunica la tempulu eii.) G. M a n u propune,
a se tracta obiectulu ca urgente, Dr. T e u t s c h : a se tracta ca
obiectulu ordinariu dupa § 44 alu regulamentului, adica a se
tipari, impartii si aduce la tempulu seu la ordinea dilei. Pro-
punerea lui T e u t s c h se sprijinesce si

La votare se si primesce.

La ordinea dilei e desbaterea speciala asup'a represen-
tatiunei catra Mai. Sea, privitoare la unele puncte din legea
pentru intregirea ostei.

T i t l u l u c u o corectura stilistica facuta de Fabini s e
p r i m e s c e . *)

B r. B e d e u s i a cuventulu, si in vorbire lunga, bine
motivata si ilustrata prin numeroase exemple arata necesitatea
armatelor stabile, precum si istori'a lor dela Ludovicu XIV
din Franci'a de pela an. 1690 pana in d'u'a de astadi; arata
acesta necesitate cu deosebire si pentru Austri'a; demustra,
ca staturile Transilvaniei singure s'au invoitu, ba parte au si
cerutu, a se schimbati sistem'a de mai nainte a recrutarei cu
cea de acum, si astfelu recomanda spre primire punctulu
1 alu representatiunei, care apoi se si primesce. Asemenea
pct. 2 si 3; aici apoi propune C. S c h m i d t, ca sa se prii-
mesca en bloc tota introducerea pana la punctulu 1, si prii-
mindu-se acesta propunere, se primesce totdeodata si intro-
ducerea intrega.

Urmandu apoi in specialu pct. 1, H a u p t cere cuventu,
si arata atatu relele catu si bunele, ce provinu din darea re-
crutiloru dupa comunitati si dupa cercuri. Densulu, dice, mai
nainte inca a fostu de parere, ca e mai bine a se da recru-
tii dupa comune, dar pracs'a mai indelungata l'au adusu la
alte convictiuni. Caci deca o comuna seraca n'aru ave destui
feciori apti pentru militia, inse cu tote acestea aru trebui
sa plinesca numerulu prin bani, atunci ea prin acest'a s'aru
scraci de tolu, ba aru ajunge la sepa de lemn, pecandu

*) A se vede representatiunea in nr. 83 alu „Tel. Rom.“ Red.)

altmintrea o ajuta comunele vecine. De aceea densulu deca
aru ave a alege intre darea recrutiloru dupa comune si intre
darea recrutiloru dupa cercuri, de siguru s'aru decide pentru
cercuri. Dealtmintrea crede, ca modulu celu mai bunu
aru fi acela, candu s'aru combina darea fecioriloru dupa co-
munitati cu darea fecioriloru dupa cercuri, candu adica, ne-
ajungendu intr'o comuna recruitii din tote 5 clasele, aru ajuta
comunele vecine, si numai candu nici ele n'aru pote da nume-
rulu recerutu de recruiti, atunci aru trebui sa se ajute comun'a
respectiva cu bani seu intr'altu felu. De aceea propune, ca
aline'a 1 sa sune astfelu: „Aru fi sa se impartiesca contin-
gentele de recruiti in adeveru dupa comune; insa atunci, candu
care-va comuna nu aru ave numerulu, cu care sa se acopere
numerulu contingentelui cadutu asup'a eii, la intemplantia
acest'a lips'a sa se acopere din class'a I. si II. a tineriloru din
celelalte comune, si numai la casulu acela, candu nici asi
nu s'aru implini contingentele, atunci sa fia oblegate comu-
nele singurate, a se rescumera cu bani. E sprijinitu.

E i t e l dupa esperinti'a ce o a facutu, inca e de pa-
rerea lui Haupt; dar de ore ce se pote, ca in cutare casu
nici comun'a, nici cerculu sa nu pota da numerulu rece-
rutu de recruiti, si atunci apoi totu amu veni la aceea. Ce dice
legea pentru intregirea ostei, ca adica repartitiunea sa se
faca pe tier'a intrega: de aceea propune simplu a se sterge
aline'a intrega.

M o g ' a. Datorinti'a de a milita este o datorintia personala si nu
este detorintia care s'aru pote rescumera prin sila. De este
iertata rescumperarea prin bani adica prin 1200 f. v. a., a-
cest'a este pentru acela, cari suntu in stare si au voia a se
rescumera; nu este insa asi o datorintia, ca regimulu sa po-
ta sili persoanele neapte de a milita, sa-si rescumere con-
tingentulu seu prin o suma de bani. (Forte bine!) Din a-
cestu punctu de vedere nu pote partini propunerea lui H a u p t,
ca comunele, care nu potu intregi contingentulu prin perso-
nele lor, sa fia silita a-si le rescumera prin bani. Intor-
cendu-se la aceea ce a propus'o comisiunea in privinti'a re-
crutarei dupa cercuri intregitoare trebuie sa dica, ca densulu
inca s'a ocupatu cu servitiile acestea peste doi ani la inaltulu
reg. Guberniu. S'au facutu din partea Gubernului multe cer-
cari spre acelu scopu, ca contingentele cu cea mai mare usiu-
retate sa se pota intregi. S'au facutu in anulu 1862. aceea,
ca la reclamatiunile ce se facu din partea obligatiloru de a mi-
lita sa fia omeni de incedere din cerculu intregu, pentru a-
ceea ca acolo sa nu vina insielaciuni, si in premiulu Guber-
nului si in specie la propunerea dlui dep. Haupt, care atunci
ca presiedinte la commissariatulu provinciale in anulu 1862,
ca sa se intemple recrutarea nu dupa cercuri, ci dupa co-
mune. Gubernulu n'au potutu sa incuviintieze acelu pasu, nu
pentru ca insusi dep. Haupt au adusu inainte, ca deca s'aru
fi facutu repartire dupa comune atuncea s'aru fi intemplantu
lesne, ca in unele comune nu s'aru fi aflatu omeni, cari aru
fi fostu apti a-si implini datorinti'a de a milita, si asi deca
aru fi fostu siliti sa platescu cu bani, inse datorinti'a de a
milita este o detorintia personala, si nu este datorintia in totu
respectulu sa fia cine-va indatoratu a o rescumera cu bani.
Din acestu punctu de vedere Gubernulu in an. 1862. si 1863
au fostu silitu a priimi chei'a aceea, ca contingentulu, ce au
venitu pe Transilvani'a cu 5028. de barbati sa-lu dee dupa
cercuri, si nu dupa comune. Din acestu punctu de vedere ba-
tar ca este cunoscutu, ca in unele comune mai bine aru po-
te prevedea in privinti'a abuseriloru acelor'a, care trebuie sa
marturisisca cu dorere ca se facu si se voru face si de aci
in colo, privitoare la scutirea dela militia, dica, ca prin reparti-
rea dupa comune abuserile acestea s'aru pote evita. Dupa
ce in intielesulu ordinatiunei statatore, ba si dupa intielesu-
lulu legei pentru intregirea armatei socotescu, ca nu este ier-

tatu nimarui, că sa-si capete omu in locu pentru bani, pe care sa-lu inroleze la militia, ci datorinti'a se pôte numai prin acelea persóne implini, care voiescu a depune pretiulu de 1200 f. v. a.; asiá numitulu pretiu de rescumperare dela serviciulu militariu. Dupa ce comunele, care in a. 1847 in intielesulu institutiuniloru de atunci atátu ele, cătu si unii individi erau indreptatiti a se rescumperá dela serviciulu militaru prin substituirea altor'a; dupace in intielesulu legi pentru intregirea armatei acést'a nu este cu potintia, nu pôte recomandá casei că sa priimésca repartitiunea dupa comune, ci este pentru repartirea dupa cercuri. (Fórte bine!) Ce mesuri va aveá Gubernulu a intreprinde pentru stergerea abusuriloru ce s'au intemplat 1) la conscrierea obligatiiloru, 2) la mentuirea aceloru ablegati cu diverse titluri; 3) insusi la titulu recrutatiunei pentru aceia, ca se aflara neapti, care aru poté sa fia apti, eu socotescu, ca nu este lucrulu legislatiunei; acestea suntu a se lasá inaltulu Gubernu si representatiuniloru municipali, cari ingrijindu-se de implinirea contingentulu voru sci mai bine a gasi mijloculu prin care s'aru poté cassá abusurile, cari suntu toturoru cunoscute. Din acestu punctu de vedere recomandu inaltei case, ca repartirea pe comune, că un'a care face neposibilu unoru comune statorirea contingentulu, sa nu se primésca, ci sa se priimésca impartirea dupa cercurile intregitóre. (Bravo)

Dr. Teutsch e tocma de parerea contraria cá Haupt, ca adica recrutii sa se dea dupa comune, ear nu dupa cercuri. Transsilvani'a da pe anu cam 5000 feciori, asiadara pe totu tempulu capitulatiunei (8 ani) cam 40,000 feciori; fiindu numerulu locuitoriloru aprópe la 2 milioane, se vinu câte 2% (2 soldati pe 100 locuitori). Dupa calcululu acest'a Agnit'a de exemplu cu 2810 locuitori, aru trebui sa dea pe anu câte 6 feciori; ear cum au patimitu si patimescu comunele subt acést'a dare a recrutailoru dupa cercuri, dovedesce esemplulu târgului Agnit'a, care la anulu 1854. in locu de 6 au datu 10, la anulu 1858. 9, la anulu 1859. 12; la anulu 1861. 11; la anulu 1863. 8, asiá dara in fiacare din anii acesti'a cu multu mai multu decâtu s'aru fi cuvenitu. De aceea se declara cu totu dea-dinsulu pentru propunerea comitetulu, si propune la aline'a acést'a inca adausulu urmatoriu, care aru veni a se intretiesse dupa cuvintele acestei alinee: „sa remána scutite de totu:“ — „Dés'a esperintia, ca 'n adeveru unu numeru nu micu de comune mai in toti anii au fostu lovite de acést'a in modu fórte dorerosu, care periclitéza totu venitoriulu lor, si cari comune sarcinele, ce dupa dreptate cadu pe toti, au trebuitu sa le pórte si pentru altii, indémna cu atât'a mai tare, de a semnificá acestu mare reu in lini'a d'antâiu, cu cătu in mantinerea lui s'aru cuprinde totudeodata control'a cea mai eficace, pentru de a impedece deseles insielatorii, si anume posibilitatea cea preainlesnita de a fugi de militia. (Bravo!) E sprijinitu.

Br. Bedeus espune si densulu motivele aduse de Teutsch, pledéza in cuventu mai lungu pentru darea recrutailoru dupa comune si priimesce propunerea lui Teutsch cá o indreptare stilistica.

I. Balomiri Mie punctulu acest'a d'antâiu mi se pare cá saculu cu mîti'a. Candu m'amu insinuat la cuventu, de presiedinte! amu avutu de cugetu sa facu propunere pentru stergerea punctulu acestui'a; insa fiindu ca s'a facutu acést'a din partea dlui deputatu Eitel, me aláturu si eu pre lînga dens'a. Nu vreau sa atingu motivele, pre care jace punctulu acest'a, nici scopulu care vrea sa se ajunga prin punctulu acest'a; fára dícu, cumca nu aflu deplorabila modalitatea recrutaiei de acum fatia cu modalitatea recrutaiei dupa prescriptiunea din 1847; ba din contra modalitatea de acum o aflu in privinti'a repartitiunei contingentulu de recruiti mai practicabila decâtu cea din 1847. Domnulu reg. Dr. Teutsch díce, cumca se face nedreptate, si comunitátile patimescu dupa modalitatea de acum. Eu socotescu, ca tocma modalitatea de acum fatia cu cea prescisa de legile din 1847 e o usurare pentru comunitáti; cáci déca s'aru face repartitiunea de recruiti pre comunitáti, pôte ca pre un'a comuna aru veni si o jumatate de fecioru. (Ilaritate.) Asiá e domniloru, asiá! Si nepotendu-se face séu realisá repartitiunea acést'a, aru trebui adusa pre alta comunitate, si se pôte ca pre o comunitate vinu mai multi de cătu pre alt'a, fára de a poté dá comunitatea aceea contingentulu seu pentru lips'a de feciori in genere séu de fetiori destoinici de militia,—si atunci'a comunitatea aceea aru suferi mai multu.

Insa dupa cum vedu eu din motiunea domnului reg. Dr. Teutsch, Domni'a-lui aru vrea sa aduca chei'a dupa numerulu capeteloru, supunendu ca 4% din populatiunea din Agnit'a

s'au datu in totu anulu la militia. Eu de aicea vedu, domnule presiedinte, ca candu e vorb'a de a impartí drepturi, atuncia se ia o cheia dupa Grossgrundbesitz, intelegintia, industria si interese (Bravo) candu inse e vorb'a despre impartirea de greutáti, atuncia se ia chei'a dupa numerulu capeteloru — dupa dumme Kopfzahl—(Bravo in stâng'a. o ho! centru:) Asi'a e Domniloru! eu socotescu, Domnule presiedinte! ca déca luámu noi o cheia la drepturi, s'o tinemu totu acést'a cheia si la greutáti. (Bravo! in stâng'a). Mai incolo díce domnulu Baronu Bedeus, ca jace in interesulu comunitátiloru de a aduce pre cei fugiti acasa, déca se face repartitiunea dupa comunitáti. Eu trebuie se dícu, ca déca vecinulu meu e independinte de mine, si feciorulu lui fuge de militia, nu sci, pre ce temeiu me pôte indetora pre mine cine-va, cá eu sa-lu silescu, cá elu sa-si implinésca detorinti'a sea, care o are elu fatia cu statulu; cáci detorinti'a de a militá e o detorintia personala si nu stá in legatura cu vecinatatea, comunitatea séu cu tíer'a, ci numai cu statulu. Asiá dara statulu trebuie sa se ingrijésca pentru acést'a, dara nu vecinulu nici comunitatea. Din aceste cause, Domnule presiedinte, mi-iau indrasnéla a repeti, ca partinescu propunerea Domnului Eitel, cá punctulu acest'a sa remána cu totulu afara.

Gaitanu. Inaltu presidiu! Eu inca m'am insinuat la vorbire cu cugetulu de a face propunere, cá punctulu acest'a din elaboratulu Comitetulu dietale sa remána afara. Dechiarandu-se inse inaintea mea d. Eitel si vorbindu pentru acést'a propunere si d. Balomiri, eu inca sum de acele convingeri in privinti'a celoru aduse inainte, de care suntu si Domniloru. Eu recunosc din parte-mi, cumca legea despre intregirea armatei trebuie sa tréca prin reforme, reformele acelea inse trebuie sa fia esentiali, eara sa nu atinga, dupacum díce comitetulu dietale, numai unele dispositiuni subordonate. Trebuie sa fia esentiali pentru aceea, pentruca acelea trebuie sa fia dictate despre o parte de védi'a, carea o are imperiulu cu positiunea s'a cátra celelalte imperiuri si regate in Europ'a, ear de alta parte trebuie sa fia si cu consideratiune la starea finantieloru si resp. a detorieloru statulu austriacu. Recunosc in sa, ca nu este tempulu acum, cá sa se faca asemenea schimbári esentiale in legea despre intregirea armatei, si consimtu cu comitetulu dietalu intr'aceea, cá in repartitiunea, ce se face, sa se propuna numai nisce modificatiuni, care le dictéza presintele, ear nu care aru trebui sa se faca cu privire si la venitoriu. Nu potu partini din punctulu acest'a de vedere punctulu antâiu alu elaboratulu comitetulu dietale, si nici propunerea Domnului Cons. gub. Haupt, pentruca, Domniloru! in propunerea acést'a, care o sprijinesce si d. Dr. Teutsch, se arata pe de o parte ca s'aru face óre care usiurintia unoru comune; nu au dedusu in sa si nu au doveditu, ca ce greutate mare s'aru impune apoi pe de alta parte aceloru comune, cari dupa soiulu ómeniloru, dupa ap'a, care o béu, dupa traiulu vietiei lor, nici decum nu potu sa dea contingentulu ce li s'aru impune lor dupa § 5 alu legi pentru intregirea armatei, dupa care contingentulu se imparte dupa capete, si nu se ia privire la alte mai multe recerintie, la cari in adeveru aru trebui sa se íce privire. Nu au doveditu Domniloru, ca ce detrimentu aru suferi armat'a atunci, candu mai multe comune nu si-aru poté dá de locu contingentulu seu, séu ca l'aru dá numai in parte. Spre motivarea punctulu antâiu din elaboratulu comitetulu se aduce de argumentu si motivu si aceea, ca atuncia nu s'aru poté inlesni desertarea dela asentare si mai multe celatiuni. Eu socotescu, cumca impartirea pe comune nu aru poté intru nimic'a inlaturá celatiunile, si nu aru oprí disertarea, pre candu pre de alta parte socotescu, ca déca regimulu va incheiá cu staturile vecine tractate despre darea inapoi a desertariloru, déca se voru precisá urmárilé desertárei prin lege mai pre largu de cum stau in § 44, déca se va aduce la cunosointi'a poporului mai cu mai mare silintia, decâtu cum se templa acum, socotescu ca cei mai multi tineri nu se voru retrage dela asentare.—Déca se va priimi si scurtarea serviciulu, tinerimea nu va mai avé ansa de a se subtrage dela asentare, si asiá desertárilé se voru imputiná.—S'a dísu, ca militarizarea aru fi o indetorire personala, si nu generala. Eu dupa cum se afla in § 3 alu legi pentru intregirea armatei, trebuie sa recunosc, ca detorinti'a acést'a nu numai ca este personala, ci si generala, de si se esecutéza numai asupr'a unoru persóne. Principiulu din § 3 in sa nu e dusu in deplinire, si aru trebui cá in privinti'a persóneloru acelor'a, care servescu statulu cu persón'a lor, sa se ia in bagare de séma serviciulu lor si sa se usiureze nu numai prin beneficiuri ce li se dau din partea statulu, ci chiaru prin impartirea unei sume de bani, care s'aru aduná din taxe care s'aru aruncá asupr'a acelor'a, cari vinu sub asentare, pentru defecte corporale in sa

nu se asentéza. Eu, cum dîcu, din convingere, ca priimirea punctului antîiu aru aduce schimbări esențiale în organizarea armatei, care în dîu'a de astadi nu pôte suferi asemenea schimbări esențiale, nu potu partini nici decum priimirea punctului 3, ci sum pentru remanerea lui afara.

C. S c h m i d t trage atentiunea casei asupr'a impregiurării acelei'a, ca diet'a aici n'are sa decida, ci numai sa se róge. De aceea densulu nu pôte altmintrea, decâtu a aprobá procederea comitetului.

H a u p t. Greutatea a decide caus'a acést'a e fórté mare, cáci este întrebarea, ca sa se róge diet'a, cá darea recrutiloru sa se faca dupa comune séu dupa cercuri. Densulu au cercatu a combiná aceste dóue modalități, sí de aceea modifica propunerea sea într'acolo, cá sa se re'introduca darea recrutiloru dupa comune, ear pentru delaturarea releloru provenitóre de aici, darea recrutiloru dupa comune sa se combine într'unu modu corespundiatoriu cu darea recrutiloru dupa cercuri. —

P u s c a r i u nu se pôte invoí nici cu aline'a 1 a operatului comisiunei, nici cu amendementulu lui Teutsch, ci trebuie sa partinésca propunerea lui Eitel: a se lasá aline'a acést'a de totu afara. „Domniloru, nu în modalitatea, carea e prescisa pentru întregirea armatei, ci în principiulu însusi jace ból'a. Pâna ce nu se va introduce datorinti'a de a militá preste toti fâra deosebire, precum este în Prussi'a, pâna atunci înzadaru vomu încercá noi a face schimbári în Heeresergânzungsgesetz. Eu de 15 ani în totu anulu amu datu recrute, sí nimenea pôte nu si-a batutu capulu cátu mine asupr'a legi acestei'a. Eu amu datu recrute dupa instructiunea din 1850, dupa carea a trebuitu, cá recrutii sa se dea dupa comune, amu vediatu inasa, ca legea acést'a n'a fostu nici decum buna, sí nici n'a statu nici doi ani în vigóre; asiá dar sí propunerea comisiunei e cu totulu nepracticabila; pentruca déca suntu din unele comune muntene toti gusiati, ori suntu toti plattfüssig, atunci ce sa faca comun'a? Sa-i platésca? Acést'a nu e datorintia comunala, ci e datorintia personala, dupacum insasi legea dice. Pentruca nu este de lipsa, cá toti cei apti sa se duca la militia pelânga detorinti'a de a militá 10 ani. Sa scademu noi anii sí sa vedemu, ca atunci nu se voru mai retrage asiá. En din acestu punctu de vedere o astfelu de modalitate, dupacum se propune în operatulu comisiunei, care a fostu la noi odata sí care s'a vediatu c'a fostu de totu nepracticabila, sí tocmai acea nepracticabilitate au adusu legea din 1858, n'o aflu la locu. Apoi sí aceea se dice, ca sa se repartiésca antîiu pe municipie, apoi pe submunicipie, apoi pe comune, sí déca comunele nu potu, atunci sa se arunce pe submunicipiu, sí déca submunicipiulu nu pôte, sa aruncâmu pe municipiu. Eata totu acolo venimu, sí numai ne incurcâmu în manipulatune; de aceea dîcu sí eu, sa remâna punctulu acést'a afara.

Cerendu-se încheierea desbaterei, vorbesce inca M o g ' a „Inalta casa! Déca a consideratu cineva vorbirile de astadi, aru po té socoti, ca noi aci suntemu dóue tabere, adica, ca deputatii de o natia suntu contr'a deputatiloru de cealalta natia. De aci aru trage cineva acea nedrépta consecuintia, ca deputatii din stâng'a aru fi pentru aceea, cá propunerea comitetului la aline'a acést'a sa se lase afara sí sa se faca repartirea dupa cercuri, ear nu dupa comune, pe candu deputatii din centru aru vré, ca repartirea sa se faca dupa comune.“ Dóue recrutatiuni, dice, le-a petrecutu cá refert. gub. sí a venitu într'o gazeta din cele mai latite ale Austriei „Press'a“ o invinuire, ca în Transsilvani'a s'aru face mari abusuri prin aceea, ca ómenii de pre sub pólele muntiloru, aprópe de Moldavi'a sí Romani'a, trecu dincolo sí în loculu loru se inoléza tinerii de alte nationalități sí în specie Sasi. Acést'a au adusu pre in. Gubernu a statorí numerulu acelor'a, cari suntu în armata cá substituti din partea Transsilvaniei. Statorindu-se numerulu acelor'a în an. 1862 s'au aflatu, cumca au fostu 42, din care 26 Români, 8-10 Unguri, 5-6 Sasi sí 2 Zigani. Resultatulu acést'a s'a aretatu dregatoriiloru mai inalte spre aceea, cá sa se dovescá din partea Gubernului, cumca prin ferirea aceea celelalte nationalități nu suntu apasate, sí din numerulu acést'a socotesce, ca Gubernulu s'a convinsu, ca nu suntu apasate, fiindca proportiunea nationalitatiloru din Tranni'a corespunde proportiunei substitutiloru întru totu. Asiá dar nu este aci vorb'a de aperarea unei nationalități in contr'a celelalte, ca dóra deputatii de nationalitatea româna aru avé sa-si apere poporulu seu in contr'a deputatiloru natíunei sasesci. Aci este vorb'a despre possibilitatea aceea, cá contingentulu pe tíera impartítu sa se póta implini. De s'a intemplatu aceea, ce dice d. reg. Teutsch, ca în Agnit'a s'au datu în mai multi ani toti tinerii, cari s'au aflatu harnici spre servitiulu militaru, acést'a s'a intemplatu din acea cauza, ca celelalte comune pôte în a-

nulu acel'a nu au fostu în stare, de a numerá tineri harnici spre servitiulu militaru, sí adscriu acést'a sí stárei acelei'a, ca dóra în comun'a aceea a dlui dep. Teutsch au fostu tinerimea mai bine pastrata spre servitiulu militaru. (Iaritate.) De s'aru intemplá, ceea ce se pôte intemplá, ca unii séu altii de altmintrea apti spre servitiulu militaru prin lucruri artificiose sa se faca neapti, legea pentru întregirea armatei au ingrijitu sí pentru acesti ómeni, dicendu, ca acei'a suntu de a se pedepsi dupa întielesulu legiloru criminale. Eu me întorcu acumu la unu altu cercu de recrutare, adica la cerculu Bistritiei, care în 2 ani au remasu în restantia într'unu numeru de 69 feciori sí în altu anu totu atát'a. Ce este aci caus'a, unde suntu numai tineri de nationalitatea, de care se tine centrulu? Gubernulu, cá sa se informeze despre acést'a, au cerutu listele de conscriere sí au vediatu, ca nu suntu ómenii apti pentru servitiulu militaru. Ce este caus'a? pôte ca ómenii acei'a nu suntu asiá sanetosi, cum suntu în Agnit'a, de unde este d. dep. Teutsch. Contingentulu acel'a inasa se imparte pe tota tíer'a. Contingentulu acel'a, care este de vr'o 85,000, de nu inasa într'unu anu, trebuie sa iasa într'altulu. De aru cresce restantie comunelor, eu socotescu, ca comunele, cari nu suntu în stare de a-si dá contingentulu seu în 2 séu 3 ani, eu anevoa voru poté dá contingentulu în anii urmatori, (Bravo!) sí cum le-aru poté silí tíer'a sa sí implinésca contingentulu? Eu socotescu, ca numai asiá, ca aru trage de pe fiecare comuna cu executiune tax'a de 1200 fl. de atâtea ori, cáti individi suntu de a se asentá. Acést'a socotescu, ca aru fi cu totulu nedreptu, aru fi nedreptu, cá pe cerculu Bistritiei sa puni pe totu anulu se platésca de 69 ori 1200 fl. De aceea eu nu potu partini principiulu pusu de comisiune în pct. 1. Repartitiunea în Transsilvani'a în anii acei'a, în cari amu fostu eu referentu militaru, s'au facutu dupa numerulu tineriloru obligati în class'a I. sí a II. Repartitiunea acést'a o a facutu Gubernulu cu cea mai mare scumpetate, dupace sí-au datu tóte jurisdicțiunile contingentulu conscristu din class'a I. sí II. Sí eu socotescu, ca déca cei obligati suntu siliti a stá innainte într'o suma concretala, sí acei'a tragu sórté, sí sórtéa au lovitu pe cei din Agnit'a sí nu au lovitu pe altii, acést'a e lucrulu sórtéi, care nu se pôte face altmintrea. Din aceste cause rogu pre in. dieta sa lase afara punctulu acést'a. Inca unu argumentu, dloru, mai amu sí acum'a care socotescu, ca aru poté sa servésca pentru cele aduse înainte. Cunoscutu este, Dloru, ca acei ómeni, cari suntu reprezentati în centru, suntu în stare mai buna decâtu acei'a, pre carii reprezentâmu noi în stâng'a (O ho! în centru) suntu de rendu mai avuti. Eu dîcu dara, ca déca se intempla abusuri, (sí se potu intemplá) atunci'a mai multe mijlóce au acei'a de a se eliberá, cari au mai multu, decâtu acei'a, cari au mai putinu, cari suntu seraci. Eu inasa credu, ca abusurile acestea se voru estirpá atunci, candu va veni véti'a municipala în lucrare; ca atunci municipiele sí submunicipiele voru avé insesi priveghiere, cá asemenea abusuri sa nu se intemple. Eu dar socotescu, ca deocamdata potemu remané prelânga legea ce avemu acumu, adeca cá sa se faca impartirea dupa cercuri, sí nu dupa comune. Au mai cercatu Gubernulu inca unu lucru cu comunele, care au absentatu la tempulu assentârei; au pusu contingentulu pe 3 séu pe 2 séu sí numai pe 1 comuna, inasa resultatulu totu acel'a au fostu. Din aceste puncte de vedere eu socotescu dar, ca în casa aru face bine, déca aru lasá punctulu acést'a 1 cu totulu afara. (Bravo! în stâng'a.)

Se pune întrebarea sprijinirei propunerei lui Haupt, care se sprijinesce.

Cu acestea siedinti'a se 'nchide la 2 óre dupa amédi.

S a b i i u în 23 Octobre (4 Novembre). Sensatiunea, ce o produse în jurnalistic'a austriaca conchiamarea Senatului imperialu, este mare. Tóte diuarele se 'ntreba cu 'ngrijire, ce va sa dica conchiamarea Senatului imperialu amplu fâra de celu redusu? Foile centralistice se temu, ca tínt'a acestoru nesuntie, cari ele le privescu cá o abatere dela constitutiune, va fi dualismulu imperiului, adica impartirea statului în dóue párti, un'a tierile germano-slavice (dincolo de Leith'a), alt'a tierile foste supuse corónei Santului Stefanu. Tóta lumea e cu cea mai mare atentiune asupr'a deschiderei Senatului imperialu, dupa carea se crede ca indata se voru cere dela regimu desluciri în privinti'a acést'a. —

De pretutindeni ni se scrie, ca culesulu viiloru sí alu cucuruzelor au fostu parte de mijlocu, parte mai slabu decâtu de mijlocu. Vinulu cu deosebire nici ca merita numele acést'a. Bucatele în piati'a nóstra au inceputu a se urcá la pretiuri neobiceinute pe tempulu acést'a. — În dílele din urma audimu despre unu focu mare la Altin'a lângá Nocrichiu. —

Vienna 18/30 Octob. Astăzi între 1 și 2 ore după amiază s'au încheiat în fine pacea definitivă între Austria și Prusia de o parte, și Dania de cealaltă parte; stipulațiile mai deapropo ale păcii acestei nu sunt cunoscute, atâtă însă e sigur, ca Holsteinul, Lauenburgul și partea cea mai mare a Schleswigului s'au rupt definitivmente de către Dania și s'au adăns la Germania, și prin această s'au implinit un'a din cele mai ferbinti dorințe ale poporului german. — Generalul Filipoviciu a sosit în 12/24 Octob. aici, pentru de a referi despre rezultatele sinodului din Carlovitiu privitor la programul fiitorului congresu.

Din Arad scriu foile germane, ca Asociațiunea pentru cultură poporului român a ținut ședința seagenerală în 15/27 Octob. Nobilitățile de frunte s'au: Episcopul Aradului Ivacicoviciu, cei 2 frați mai tineri Mocioniani, Babesiu, Siorbanu s. a. Cuventul de deschidere lu roști Eppulu ședințe; Babesiu referi despre adresă substernută Mai. Sele în anul trecut, și la capetulu ședinței d'antăiu publică unu concursu cu premiu de 100 # din partea illustrei familii Mocioni pentru cea mai bună istoria a originii, decadinței și reînvierei poporului român la resaritul Europei, mai cu seama în Austria. Asociațiunea număra 1200 membrii, iar venitul ei anual face 4—5000 f. v. a., din cari și pe anul acesta s'au asignat 1000 f. pentru ajutorirea tinerimei lipsite studiōse. (E umilitoriu pentru noi Români, ca scrierile acestea trebuie să le scotem din foile germane, neluându-și precum se vede, nimenea ostentă de a referi ce-va publicului român prin foile române.)

Varietăți și noutăți de zi.

(Denumire.) Fostul Episcop titularu Nicanoru Gruciu prin p. n. rezoluțiune din 6 Octob., la propunerea Sinodului din Carlovitiu, se denumă Eppu actualu alu Pacrațiului.

(Necrologu.) În 11/23 Octob. reposă nobilă S. N. Cernoviciu fiică proprietarului Petru Cernoviciu și soră socii dlui Andrei de Mocioni. Asociațiunea din Arad aduse doiosei sorori condolență sea prin unu telegamă dte 24 Octob., la care nobilă femeia response în ce mai alesi termini. (Dupa Conc.)

Ministrulu cel nou de esterne contele Mensdorf se trage dintr'un'a din cele mai strălucite familii ale Austriei, fiindcă e veru alu doilea cu regină Victoriă din Englițea și cu ducele Ernst din Saxoniă coburgiana. Elu s'a născut în 4 Augustu 1813, se casatori în 28 Aprilu 1857 cu contesa Alexandrină de Dietrichstein; la armata intră fiindu de 16 ani și servi mai antăiu la infanteria, apoi la ulani și usari. În an. 1848 eră Majoru, la 1849 se făc Colonelu și după bătăia dela Comorn priimi crucea teresiana. La an. 1850 se făc Generalu, apoi fu ambasadoru în Petropole, după aceea Generalu comandante în Banatu, iar în urm'a diplomei din 20 Octob. 1860 se denumă Comissaru imperatescu în Voivodina serbescă, în fine dela 1862 încōce e locotenent și Generalu comandante în Galitiă.

Principatele române unite.

Cu câtu dormisera somnu mai îndelungatu și mai neferice tierile romanesci, cu atâtă mai ageri sunt acum pașii lor, intru a urmă și a ajunge pre cei ce alergasere înainte în calea progresului. Nu cetim unu singuru numeru din foile de dincolo, în care sa nu ne incredințiam despre vre-o nouă îmbunătățire în cutare seu cutare ramu alu vietii sociale a fratitoru nostri. În urmatorele comunicăm câte-va din aceste îmbunătățiri. În ședința consiliului ministrilor din 25. Septembrie ministrulu de esterne a prezentatu, și consiliulu ministrilor a priimit și trimisu consiliulu de statu unu proiectu de lege pentru înființarea de tribunale maritime pe literalulu românesc, care voru avé a judecă tōte procesele privitor la navigațiune și la staționarea năilor în porturile romanesci, precum și pentru concentrarea totoror cauzelor privitor la navigațiune în mâinile ministeriului de esterne.—, Monitorulu oștei publica ceremoniă, ce a urmatu la 2 Augustu a. c. în Giurgiu, candu s'a inauguratu primul vaporu românesc de resbelu cu numele, „România” — Ministrulu de interne, agricultura și lucrări publice s'au acordatu unu creditu estraordinariu de 45770 lei, spre a înființă o școlă elementaria de templaria, feraria și rotaria cu trei ateliere diferite la penitentiariulu (prinsōrea) dela monastirea Bucovetiu,—o mesura nespusu de folositor, în urm'a căreiă cei prinsii prin lucrulu mânilor lor voru castigă o parte din intertențiunea lor, voru fi pelanga aceea mai sanatosi, și în fine candu voru esî din prinsōre, voru scî o meseria onestă și nu voru fi siliti nici a cerși, nici a fură pentru de a trăi.

O alta mesura prelaudabila e introducerea postelor romanesci, prin care postele rusesci și austriace de până acum dela 1. Ianuariu 1865 voru încetă. Noi din parte-ne punem

mare pretiu pe îmbunătățirea acestă, căci credem, ca fiacare marca postala, ce va esî din Romaniă, va fi unu solu, care va spune lumii, ca Romaniă esista și propasiesce!

În ședința ministrilor din 7 Octob., în carea ședință însuși Domnitorulu, s'a hotaritu, ca satenii aflatori sub stéguri, deca au fostu clacasi înainte de intrarea lor la milită, sa se bucure și ei de dreptulu, ce se acōrdă celoralți sateni clacasi în genere prin legea cea nouă rurală, art. I și II; iar cei ce la luarea lor sub stégu voru fi fostu neinsurati, sa se socotēca în rendulu spornicilor și sa se inzeșteze cu locuri din moștele statului, potrivit art. VI din dis'a lege.

Cea mai mare însă și mai departe privitor și mai salutară din tōte aceste îmbunătățiri ni se pare acea hotarire a consiliulu de statu, în urm'a căreiă în școlile primarie și secundarie se introduce instructiunea publica obligatoriă între 8 și 14 ani și gratuita. Noi amu salutăm realizarea acestei mesuri nu cu mai puțină bucuria, de cum amu salutatu la tempulu seu legea rurală; căci suntem convinsi, ca ceea ce este legea rurală pentru vietiă materială, aceea aru fi instructiunsa obligatoriă pentru vietiă spirituală a poporului.

Prospectu politicu.

Înainte de a trece la politică esteriă, trebuie să constatăm multă desbinare, ce esista înlantrulu imperiulu nostru, o desbinare, carea prin retragerea ministrulu de esterne contelui Rechberg totu mai multă se dă de golulu și ne face a ne teme de resturnaturi colosale.

Parlamentulu italianu, ce se deschise în 12/24 Octob. în linisce și cea mai bună ordine, a priimitu din mâinile ministrilor actele privitor la convențiunea franco-italiana, apoi a ales o comisiune de 9 membri, carea să cerceteze aceste acte mai cu deamenuntulu și să raporteze asupra lor. Până atunci ședințele plenarie se voru amana. Într'aceea partidă revoluționară, cu Mazzini în frunte, misca tōte petrele, pentru de a interită poporul asupra convențiunii; chiaru și Garibaldi, care până acum a tacutu tacerea pescelui, declara acum, ca nu va a se face complice (impurena vinovatu) cu acei barbati, cari au maculatu Italiă prin convențiunea din 15 Septembrie.

Creditulu cerutu pentru transpunerea capitalei italiene dela Turinu la Florența, face cam 7 mill. lire; ministrii dăcu în espositiunea, ce o dau camerei, ca sancțiunea convențiunii a fostu o necesitate politica, și ca regimulu e convinsu, ca folosele voru precumpani cu totulu pagubele; apoi constatēza jertfele cele mari, ce le va cere transpunerea capitalei, dar din jertfele acestea, dăce, va rezultă departarea trupelor straine de pe pământulu Italiei, și se va pregăti o deslegare definitivă a cestiunei romane.

Imperatulu Napoleonu a plecatu în 14/26 Octob. la Nizza, pentru de a cercetă pre Imperatulu și Imperatēsă Rusiei; se șioptesce, ca ambii monarhi voru avé convorbiri seriose asupra congresului europēnu.

Economiă statului mesicanu nu se pare a fi prestralucită; căci bugetulu celu d'antăiu alu imperiulu arata a fi veniturile de 60, iar spesele de 200 mill. piastri.

Imperatulu rusescu după intalnirea cu Napoleonu din 16/28 Octob. la Nizza se va reținore pe la Berlinu, unde va petrece vre-o două zile.

Consiliulu imperialu alu Daniei e conchiamatu la Copenhagen pe 5 Novembre c. n.; afacerea lui principala se întielege de sine, ca va fi luarea la cunoscintiă a păcii cu Austria și Prusia.— Cătu pentru causă Poloniei, e foarte caracteristicu, și se adeveresce a nu fi numai fabulă, ca Imperatulu rusescu încă înainte de intalnire a rogatu pre Napoleonu, a nu întretiese în convorbire și causă Poloniei. Această procedere sēmăna intru tōte cu procedură, ce o observa Rusiă fatia cu Poloniă, căreiă nu va sa-i face nici o concessiune, până candu nu va cadé necondiționatu la piciorle invingatoriului.

Nr. 38—3 Concursu.

Dovenindu vacanta stațiunea invetiatorēsca din comună gr. or. Ripă de jos, care e împreunată cu unu salariu anual de 125 fl. v. a., cortelu și lemne, se deschide Concursu până la 25 Octob. a. c.

Doritorii de a ocupă această stațiune invetiatorēsca, au de a-si asterne, cererea sea prevediută cu Atestatu de Botediū, despre absolvirea școloror, despre portarea morala și politica, precum și Testimoniū de Pedagogia din Institutulu nostru diecesanu, până la susu scrisă di, prevedinte cu timbru, și sa se adreseze la acestu Protopopiatu și Inspectoratu distr. scolaru, spre a se poté asterne Escellentei Sele Prea Santitulu Episcopu diecesanu pentru înaltă aprobare.

Protopopiatulu și Inspectoratulu greco-orientalu alu Tractulu Turdă de jos. Idicelu în Octob. 1864.

Iosifu Brancovanu, m. p. Protopopu.